

Meneer Gaarhuis
www.gaarhuis-epc.com

‘Mors geen tijd ...
haal meer
uit het einde van je les’

VOORWOORD

Een les zonder afsluiting is als een sportwedstrijd zonder eindsignaal of een film zonder aftiteling. Het is niet af, het slaat nergens op!

Toch was de schoolbel aan het einde van veel van mijn lessen de enige aanwijzing voor leerlingen dat de les dan toch echt was afgelopen. Wil je hier net zo graag als ik verandering in brengen en het einde van jouw lessen een kwaliteitsimpuls geven? Dan lees je het juiste boek!

Ik geef elke week les op een middelbare school aan leerlingen van twaalf tot achttien jaar. Daarnaast vind ik het als onderwijsauteur een uitdaging om theoretische concepten te vertalen naar werkvormen die de effectiviteit van onze lessen verhogen. Werkvormen die leerlingen beter laten leren. Ook dit boek gebruik je, naast mijn andere boeken, bij de invulling van je lesprogramma en lesvoorbereiding. Ik geef met de verschillende werkvormen de spreekwoordelijke voorzet en jij? Jij ‘kopt’ die in!

Wat is het toch fijn om de leerlingen in een klaslokaal les te kunnen geven. Doordat ik door corona ook op afstand les moe(s)t geven, waardeer ik de fysieke les nog meer dan voorheen. Tijdens de eerste lockdown realiseerde ik me des te meer dat het morsen van lestijd echt zonde is! Dus accepteer niet langer een horde wachtende leerlingen bij de lokaaldeur tot de bel gaat, mors geen tijd ... haal meer uit het einde van je les!

Meneer Gaarhuis
Voor jou gewoon Frank

Meneer Gaarhuis
Voor jou gewoon Frank

INTRODUCTIE

Het ontstaan

Eerder schreef ik de boeken *Een goed begin is het halve werk*, *10 aandachtvaarders en 30 lesopeningen voor het voortgezet onderwijs* en *Ik ga differentiëren, praktisch handboek voor docenten in het voortgezet onderwijs*. Bij het schrijven van deze titels vertaal ik theoretische concepten zoals *differentiëren* en *de zes rollen van de docent* naar werkvormen die je praktisch kunt toepassen in de les. Hierbij laat ik alle overbodige theoretische ballast weg. Het resultaat: boeken die je kunt gebruiken bij het voorbereiden van je lessen. Als leidraad om nieuwe boeken te schrijven gebruik ik mijn eigen ontwikkeling als docent.

Een volgende fase van de les waaraan ik een kwalitatief betere en meer afwisselende invulling wilde geven is de afsluiting. Te vaak was de bel namelijk de enige aanwijzing voor leerlingen dat de les toch echt was afgelopen. Daarom heb ik de afgelopen schooljaren vele lesafsluiters uitgetest en de beste daarvan vind je terug in dit boek.

De rol van afsluiter

De les afsluiten doe je in de docentenrol van afsluiter. Je verzorgt in deze rol een duidelijk einde van de les. Je rondt de leeractiviteit af zodat leerlingen bij wijze van spreken het laatste in hun hoofd waar het geleerde een plekje krijgt dicht kunnen doen voordat ze naar hun volgende les gaan. De manier waarop je de les kunt afsluiten en het doel dat je hierbij nastreeft kan verschillen.

De definitie: wat is een lesafsluiter?

Een lesafsluiter is een werkvorm waarmee je de les (of leeractiviteit) een duidelijk einde geeft. Dit doe je bewust en met een doel voor ogen. De werkvorm die je kiest voor het afsluiten van de les gaat over in de fase dat de leerlingen het klaslokaal verlaten.

Haal meer uit het einde van je les

Het bewust met een werkvorm afsluiten van de les doe je om een bepaald doel dat je voor ogen hebt te behalen. Doelen kunnen zijn:

- plannen, terugblikken en/of vooruitblikken;
- de betrokkenheid van de leerlingen bij het leerproces vergroten;
- werken aan de relatie tussen leerlingen, ouders en de docent;
- het herhalen van de leerstof;
- checken of de leerdoelen zijn behaald.

Het is niet noodzakelijk om elke les te eindigen met een uitgebreide afsluiter. Sluit wel elke les minimaal af met een werkvorm uit hoofdstuk 1: *De basis*. De andere lesafsluiters gebruik je bij voorkeur een aantal keer in een lessenserie bewust, gepland en doelgericht.

Tijd

Afhankelijk van de gekozen werkvorm, de invulling daarvan en het doel dat je nastreeft, kan een lesafsluiter variëren in tijdsduur van zo'n tien tot twintig minuten. Voorkom haast en stress door in beginsel liever meer tijd dan nodig te reserveren voor het einde van je les. Gun jezelf en leerlingen de tijd om nieuwe werkvormen te oefenen. Dit alles zorgt voor succeservaringen voor zowel jou als de leerlingen en dus effectievere lessen.

Werken vanuit overzicht

De werkvormen uit dit boek zet je in om doelen te behalen; ze staan in het teken van steeds effectiever lesgeven. Vanuit overzicht kun je bepalen wanneer je wat gaat doen. Eerst is het dus zaak om in beeld te krijgen welke leerdoelen je wilt behandelen in een leerjaar. Vervolgens plan je in een werkwijzer welke leerdoelen per les centraal staan.

De werkwijzer geeft je als docent een tool in handen om het *type lessen* te plannen. Plan in wanneer je *frontaal klassikale, activerende en gedifferentieerde lessen* gaat geven. Omdat je pas op basis van data een gedifferentieerde les kunt voorbereiden en aanbieden, is het logisch om in het begin van een lessenserie eerst frontaal klassikale en activerende lessen te geven. In deze lessen verzamel je data om vervolgens, na data-analyse, een gedifferentieerde les voor te bereiden en te geven.

Lessen inhoudelijk voorbereiden

De werkwijzer en planning van de verschillende typen lessen bieden je het overzicht om je lessen inhoudelijk voor te bereiden. Nu kun je de werkvormen selecteren die volgens jou het meest effectief zijn om de beoogde leerdoelen te behalen. Gebruik de boeken *Een goed begin is het halve werk*, *Ik ga differentiëren* en *Haal meer uit het einde van je les* als didactische gereedschapskist waaruit je werkvormen selecteert om toe te passen.

Hoe gebruik je dit boek?

Het boek is ingedeeld in zes hoofdstukken. Hoofdstuk 1 beschrijft de basis van het afsluiten van de les in werkvormen. Je blik door middel van deze werkvormen terug op de les; op zowel inhoud als proces. Ook blik je vooruit, zodat leerlingen merken dat de lessen onderling samenhang vertonen en overzicht krijgen. Tenslotte plan je door middel van de werkvormen in dit hoofdstuk eventueel huiswerk met ze in en maak je afspraken op dit gebied.

Wil je leerlingen meer betrekken bij het leerproces en ze meer eigenaarschap geven? In hoofdstuk 2 vind je werkvormen die leerlingen meer betrekken bij het leerproces en uit de zogenoemde *consumerende houding* halen.

Werkvormen die gericht zijn op het verbeteren van de relatie tussen leerlingen onderling, tussen leerlingen en docenten en zelfs tussen leerlingen, docenten en ouders vind je in hoofdstuk 3. Pas ze samen met je collega's toe in de les en zie wat er gebeurt!

De kracht van leren zit 'm in de herhaling. In hoofdstuk 4 vertel ik hier meer over. De werkvormen die ik je in hoofdstuk 4 aanreik, hebben als doel de leerstof te herhalen.

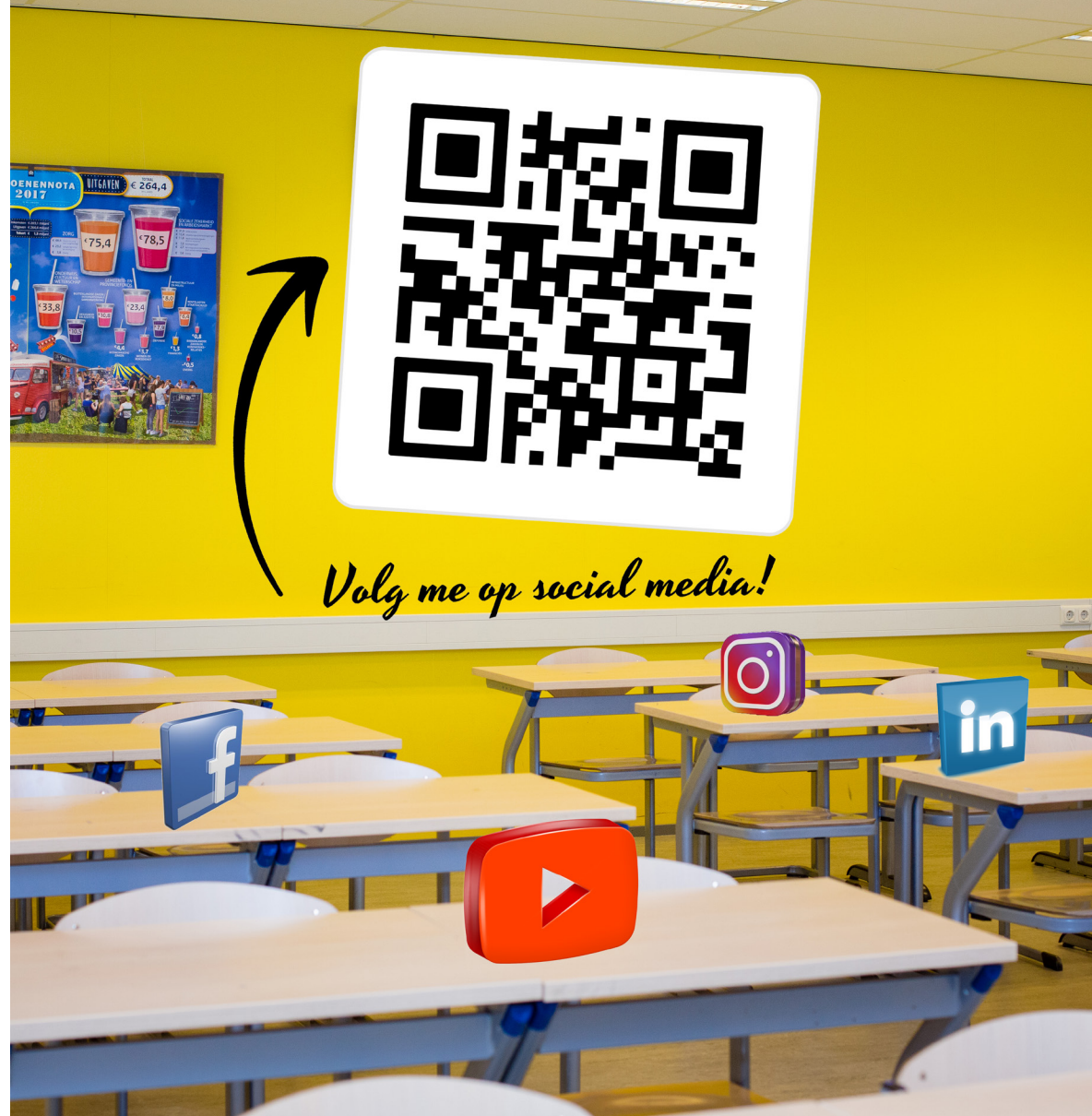
In hoofdstuk 5 helpen de werkvormen je als docent om tijdens het laatste gedeelte van de les te achterhalen of de leerdoelen zijn behaald. Deze werkvormen geven je input om een gedifferentieerde les voor te bereiden.

Hopelijk raak je zo geïnspireerd dat je hoofdstuk 6 gebruikt om je eigen lesafsluiters uit te werken. Deel je ze met me? #haalmeeruitheteindevanjeles

Dit boek biedt je een uitgebreide selectie aan mogelijkheden om je les af te sluiten. Zodat je bewust kunt groeien in en invulling kunt geven aan jouw rol als afsluiter.

Tot slot...

Veel inspiratie en plezier toegewenst bij het afsluiten van je lessen. Meer halen uit het einde van je les? Dat is helemaal het einde!

INHOUD

H1 DE BASIS

1.1 TERUGBLIKKEN	19
1.2 VOORUITBLIKKEN	21
1.3 OPSTAPELEND HUISWERK	23
1.4 DIFFERENTIËREN IN HUISWERK	25
1.5 FEED MI	27
1.6 PLANNEN	29

H2 BETROKKENHEID VERGROTEN

2.1 TOETSVRAAG	35
2.2 UITRIJKAART	37
2.3 NEE! DE BEL	39
2.4 AFVINKEN	41
2.5 TEACH ME	43
2.6 IK BELOOF MIJZELF	45

H3 WERKEN AAN DE RELATIE

3.1 DE LAATSTE RONDE	51
3.2 RECLAME AAN DE EETTAfel	53
3.3 POSITIVE VIBES	55
3.4 HELP! ME OUT	57
3.5 SAMEN IN HET DIEPE	59
3.6 JE HOORT ERBIJ	61
3.7 COMPLIMENTENREGEN	63
3.8 SAMEN WERKEN	65

H4 HERHALEN

4.1 AFSCHIEDNEMER	73
4.2 SPIEKBRIEFJE	75
4.3 WAAROM	77
4.4 GATENKAAS	79
4.5 SAMENVATTEN	81
4.6 INSIDE MY HEAD	83
4.7 PLACEMAT	85
4.8 LEERVERTRAGER	87
4.9 LET IT SNOW	89
4.10 COLOURGAME	91
4.11 REMEMBER	93
4.12 LESDAGBOEK	95

H5 LEERDOELEN BEHAALD?

5.1 LEREN ZICHTBAAR MAKEN	101
5.2 LUCKY ONES	103
5.3 DATAMARATHON	105
5.4 LEERBEHANG	107
5.5 FIVE-MINUTE PAPER	109
5.6 PLICKERS	111
5.7 CHECK ELKAAR	113
5.8 SMILE	115

H6 MIJN AANTEKENINGEN

Waarom verdient elke les een lesafsluiter? Verplaats je eens in leerlingen en beeld je in dat je zelf deelneemt aan een leeractiviteit.

Je bent bijvoorbeeld op een externe scholingsdag. Wat zou jij ervan vinden als je een opdracht hebt afgerond, en de spreker of docent zegt: 'Dit was het, tot ziens', en wegloopt? Dit zou je waarschijnlijk niet accepteren, je zou een slechte review geven of de persoon in kwestie erop aanspreken. Het is niet professioneel, maar bovenal slecht voor het leren. Je hebt behoefte aan feedback, de mogelijkheid om vragen te stellen, om vooruit te blikken, na te denken over jouw behoefte aan een eventueel vervolg of om inzichten met elkaar te delen. Het voelt niet af en je kunt die zogenaamde lade waar het geleerde een plaats krijgt in je hersenen nog niet sluiten.

Sluit je les daarom altijd af met een lesafsluiter! Afhankelijk van je doel hierbij kies je voor een lesafsluiter uit een van de volgende hoofdstukken maar minimaal voor een lesafsluiter uit dit hoofdstuk. In dit hoofdstuk staan namelijk de basislesafsluiters waarmee je terugblijkt, vooruitblijkt en plant. In tien minuten kun je hiermee de les een effectieve en waardevolle afronding geven.

Zorg bij alle werkvormen voor voldoende tijd zodat je je niet hoeft te haasten. Een haastig uitgevoerde lesafsluiter is namelijk weinig effectief. Bewaak dus je tijdsplanning heel goed zodat je nog voldoende tijd hebt om te zeggen: 'It's a wrap! Maak er een mooie dag van verder!'

